

1

KHƠI ĐÔNG

Giả định cô là một bình luận viên thì cô sẽ bình luận như sau: **“Khán đài bắt đầu nóng dần lên”.**

Vậy các em hiểu như thế nào là **“nóng”**?
Từ này có phải muốn nói đến nhiệt độ ngoài trời đang cao hay không?

KẾT NỐI TRI THỨC
VỚI CUỘC SỐNG

LUYỆN TỪ VÀ CÂU

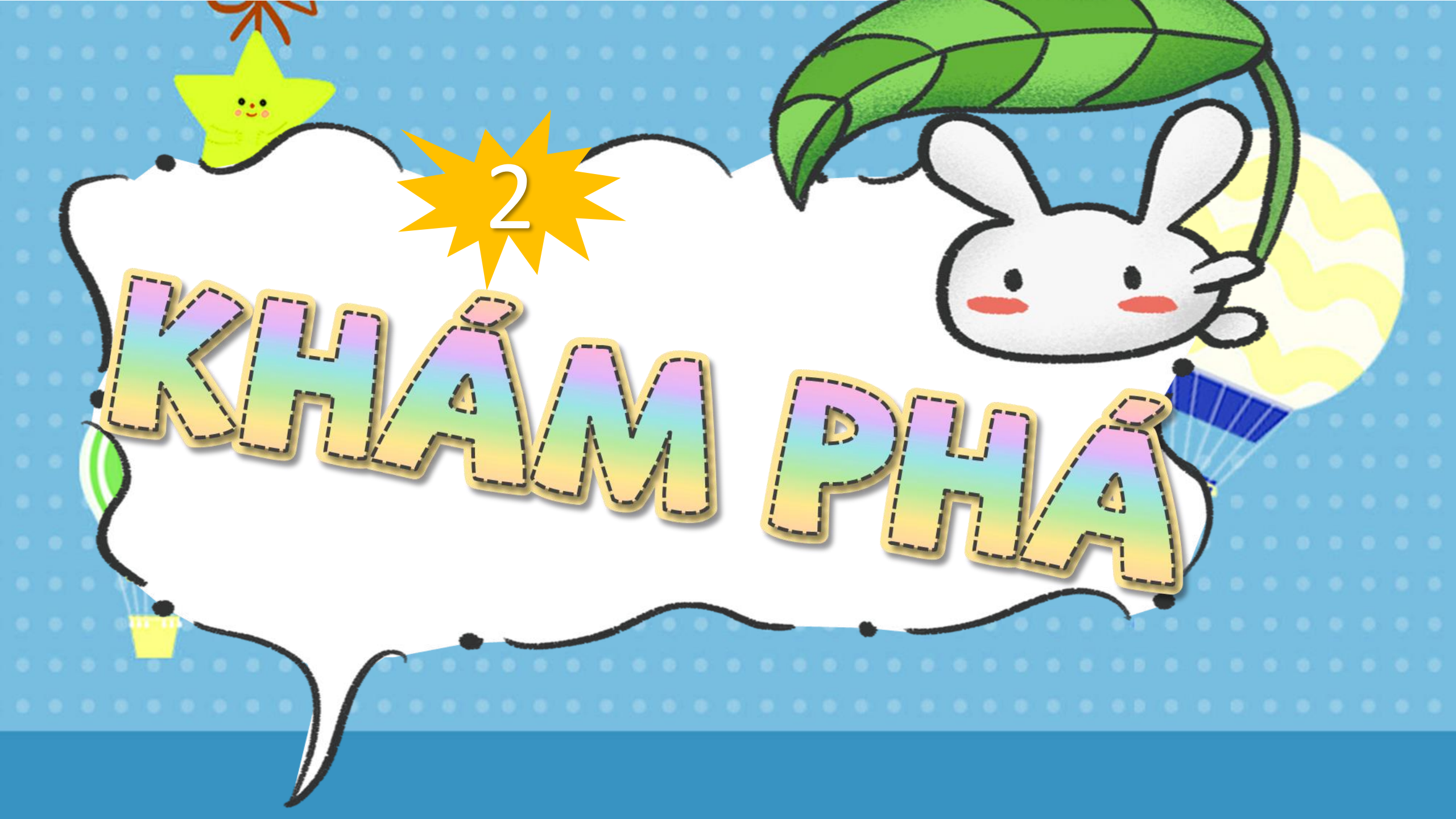
TỪ ĐA NGHĨA

Thiết kế: Hương Thảo - 0972115126

2

KHÁM PHÁ

1

Đọc đoạn thơ và các nghĩa của từ **mắt** rồi trả lời câu hỏi.

Xe có ⁽¹⁾**mắt** đèn

Chân người: **mắt** cá!

⁽²⁾**Mắt** chim, hình tròn

⁽³⁾**Mắt** người, hình lá.
(Phạm Hổ)

Mắt:

Nghĩa 1: cơ quan để nhìn của người hay động vật.

Nghĩa 2: chỗ lồi ra, giống hình con mắt ở một số vật.

a. Tìm nghĩa thích hợp cho từ **mắt** được in đậm.

Xe có ⁽¹⁾ **mắt** đèn

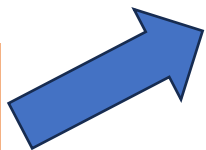

Nghĩa 2: chỗ lồi ra, giống hình con mắt ở một số vật.

⁽²⁾ **Mắt** chim, hình tròn

⁽³⁾ **Mắt** người, hình lá.

Nghĩa 1: cơ quan để nhìn của người hay động vật.

1

Đọc đoạn thơ và các nghĩa của từ mắt rồi trả lời câu hỏi.

Xe có ⁽¹⁾**mắt** đèn

Chân người: mắt cá!

⁽²⁾**Mắt** chim, hình tròn

⁽³⁾**Mắt** người, hình lá.
(Phạm Hồ)

Mắt:

Nghĩa 1: cơ quan để nhìn của người hay động vật.

Nghĩa 2: chỗ lồi ra, giống hình con mắt ở một số vật.

b. Trong các nghĩa của từ mắt nêu trên, nghĩa nào là nghĩa gốc, nghĩa nào là nghĩa được phát triển từ nghĩa gốc (nghĩa chuyển)?

Nghĩa gốc

Nghĩa 1: cơ quan để nhìn của người hay động vật.

Nghĩa chuyển

Nghĩa 2: chỗ lõm ra, giống hình con mắt ở một số vật.

c. Các nghĩa trên của từ **mắt** có liên hệ với nhau như thế nào?

Xe có ⁽¹⁾**mắt** đèn

Chân người: mắt cá!

⁽²⁾**Mắt** chim, hình tròn

⁽³⁾**Mắt** người, hình lá.
(Phạm Hồ)

Mắt:

Nghĩa 1: cơ quan để nhìn của người hay động vật.

Nghĩa 2: chỗ lồi ra, giống hình con mắt ở một số vật.

Các nghĩa trên của từ **mắt** giống nhau ở hình dáng của sự vật mà từ gọi tên, khác nhau ở chỗ nghĩa gốc nói đến chức năng để nhìn, nghĩa chuyển thì không nói đến chức năng đó mà chỉ nhấn mạnh nghĩa về hình dáng của sự vật.

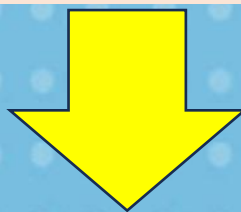
Xác định nghĩa của từ biển trong những câu thơ, câu ca dao dưới đây và cho biết nghĩa nào là nghĩa gốc, nghĩa nào là nghĩa chuyển.

a. Việt Nam đất nước ta ơi
Mênh mông **biển** lúa đâu trời đẹp hơn.
(Nguyễn Đình Thi)

b. Mặt trời xuống **biển** như hòn lửa
Sóng đã cài then, đêm sập cửa.
(Huy Cận)

c. Công cha như núi ngất trời.
Nghĩa mẹ như nước ngời ngời **biển** Đông.
(Ca dao)

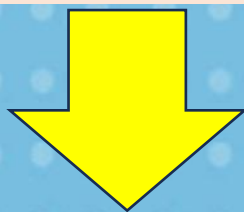
a. Việt Nam đất nước ta ơi
Mênh mông **biển** lúa đâu trời đẹp hơn.
(Nguyễn Đình Thi)

Từ biển chỉ khối lượng lớn trên một diện tích rộng
→ Đây là nghĩa chuyển

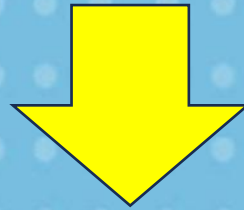
b. Mặt trời xuống **biển** như hòn lửa
Sóng đã cài then, đêm sập cửa.
(Huy Cận)

Từ biển chỉ vùng nước mặn rộng lớn trên bề mặt Trái Đất.
→ Đây là nghĩa gốc

c. Công cha như núi ngất trời.
Nghĩa mẹ như nước ngời ngời **biển** Đông.
(Ca dao)

Từ biển chỉ phần của đại dương ở ven đất liền
→ Đây là nghĩa chuyển

Kết luận

- Từ đa nghĩa là từ có nhiều nghĩa, trong đó có một nghĩa gốc và một hoặc một số nghĩa chuyển.
- Các nghĩa của một từ đa nghĩa luôn có mối liên hệ với nhau.

Từ **lưng** trong mỗi đoạn thơ dưới đây được dùng với nghĩa gốc hay nghĩa chuyển? Nêu các nghĩa của từ đó.

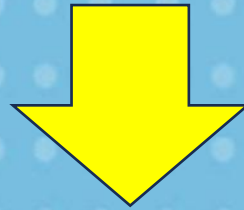
3

a. Trăng tròn như quả bóng
Lơ lửng treo **lưng** trời.
(Nguyễn Ngọc Hưng)

b. **Lưng** núi thì to mà **lưng** mẹ nhỏ
Em ngủ ngoan em đừng làm mẹ mỏi
Mặt trời của bắp thì nằm trên đồi
Mặt trời của mẹ, em nằm trên **lưng**.
(Nguyễn Khoa Điềm)

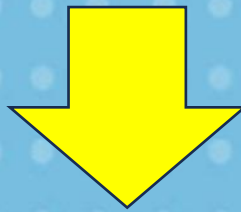
a. Trăng tròn như quả bóng
Lơ lửng treo **lưng** trời.
(Nguyễn Ngọc Hưng)

Từ **lưng** mang nghĩa chuyển
Nghĩa đó là ở khoảng giữa trời.

b. **Lưng** núi thì to mà **lưng** mẹ nhỏ
Em ngủ ngoan em đừng làm mẹ mỏi
Mặt trời của bắp thì nằm trên đồi
Mặt trời của mẹ, em nằm trên **lưng**.
(Nguyễn Khoa Điềm)

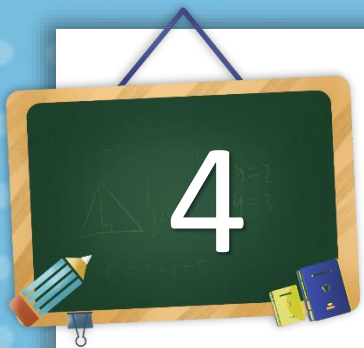

Từ **lưng** (lưng núi) mang nghĩa chuyển - Nghĩa đó là ở khoảng giữa từ chân lên đỉnh núi
Từ **lưng** (lưng mẹ) và **lưng** (trên lưng) mang nghĩa gốc - nghĩa đó là bộ phận phía sau cơ thể.

Sử dụng từ đa nghĩa
trong thơ làm cho cách
diễn đạt thêm hay, gợi
sự liên tưởng độc đáo.

Chọn 1 trong 2 từ dưới đây và đặt câu để phân biệt các nghĩa của từ đó.

a. ấm

- Nghĩa 1: có nhiệt độ cao hơn mức trung bình một chút (thường mang lại cảm giác dễ chịu).
- Nghĩa 2: có tác dụng mang lại cảm giác êm dịu, dễ chịu.

b. lạnh

- Nghĩa 1: có nhiệt độ thấp hơn mức trung bình rất nhiều (thường gây cảm giác khó chịu).
- Nghĩa 2: tỏ ra không có chút tình cảm gì trong quan hệ người với người.

a. Từ **ấm**

- Câu theo nghĩa 1: Trời hôm nay ấm hơn hôm qua.
- Câu theo nghĩa 2: Gia đình luôn ở bên, mang lại cho em cảm giác rất ấm áp.

b. Từ **lạnh**

- Câu theo nghĩa 1: Bản tin dự báo thời tiết nói trời ngày mai lạnh cóng.
- Câu theo nghĩa 2: Hai người từ lâu đã trở nên lạnh nhạt với nhau.

VAN DUNG

– GV chia lớp thành 2 nhóm lớn, mỗi nhóm bốc thăm chọn gói câu hỏi:

+ **Gói câu 1:** Cho các từ sau: **chua, nhạt, cao**. Nhóm em hãy đặt 2 câu cho mỗi từ, 1 câu sử dụng từ ở nghĩa gốc và 1 câu sử dụng từ ở nghĩa chuyển.

+ **Gói câu 2:** Cho các từ sau: **mặn, ngọt, thấp**. Nhóm em hãy đặt 2 câu cho mỗi từ đã cho, trong đó có 1 câu sử dụng từ ở nghĩa gốc và 1 câu sử dụng từ ở nghĩa chuyển

TẠM BIỆT

LỜI CẢM ƠN

Chân thành cảm ơn quý thầy cô đã sử dụng tài liệu. Mong quý thầy cô **sử dụng tài liệu nội bộ và không chia sẻ đi các trang mạng xã hội** nhé!

Mong rằng tài liệu này sẽ giúp quý thầy cô gặt hái được nhiều thành công trong sự nghiệp trồng người.

Trong quá trình soạn bài có lỗi nào mong quý thầy cô phản hồi lại Zalo hoặc FB giúp em.

- **Zalo duy nhất của em: 0972.115.126 (Hương Thảo).** Các nick khác ngoài nick này đều là giả mạo.
- **Facebook:** <https://www.facebook.com/huongthaoGADT>